

JIYAN

Hejmar 17-18
Wext Tebax 1996
Biha 2 DM

Bu dava hepimizin davası mı?

Zozan

Onurlu mutluluk nasıl olur?

Jiyan dergisinin son sayısında Almanca yayınlanan "Kürt-Türk evlilikleri üzerine" başlıklı röportaj ilgimi çekti ve bazı yorumlara yönelik görüşlerimi dile getirme gereği duydum.

Bilindiği gibi ülkemizde acımasız ve haksız bir savaşın yanı sıra ekonomik ve siyasi sorunlar hem Kürt, hem de Türk ve diğer kesimleri/azınlıkları, tüm halkı olumsuz etkiliyor. Türk ve Kürt analar/kadınlar oğullarını/eşlerini, çocukları babalarını kaybederken ve bu korkuları her gün yaşarken, Türk devleti de tüm sorunu "terörizm" ya da "bölücülüğe karşı savaş" diye nitelendirerek "bitirdik, bitireceğiz, kökünü kazıyacağız" politikalarıyla kin ve nefret tohumları ekerek insanları kışkırtıyor. Her iktidara gelen cebini dolduruyor, diğer taraftan tüm harcamalar bu savaşa mal ediliyor.

Kimin kökü kazınmak isteniyor? Kimler asimile edilmeye çalışılıyor? Cevabını siz verin. 20 yıl önce karşılaştığım bir doktorun, ağlayan hasta bir Kürt çocuğu tokatlarken "Atatürk sizin kökünüzü kazımadı" diyerek azarlaması beni çok etkilemişti. Kürt olduğumu iliklerime kadar hissetmişim. Bu, ırkçılığın hiç de yeni olmadığını gösteren bir örnekti. Buna benzer binlerce örnek verilebilir.

Türk devleti hangi yöntemlerle asimilasyon politikası uyguluyor? "Hepimiz kardeşiz, ama Türküz" lafları nadir duyduğumuz şeyler değil; okullarda, yazılı basında, televizyonlarda vs. sık sık duyduğumuz şeyler.

Ayrıca Kürt-Türk evliliklerinde rastladığımız örneklerle de bu asimilasyon politikalarının nasıl işlediğini görüyoruz. Bir Türk genç kız, bir Kürt genciyle evlenmek istediğinde, ailesi karşı çıkıyor, belki de kızını reddediyor. Çünkü belki Türkçenin yanı sıra Kürtçe öğrenecek, çocuğuna Kürt ismi koyacak, belki haksızlıklara karşı eşiyile birlikte mücadele edecek. Bir Kürt genç kız bir Türk ile evlendiğinde, ailesinin o kızın kendi kimliğini inkar edebileceği endişesine kapılması da doğaldır. Birçok Türk, artık Kürtlerin yurtseverliğini, hatta milliyetçiliğini dahi doğal karşılar, bazı Kürt aileleri ise, kızlarının evleneceği Türk eşinin kendisine yasak koymaya, onun kimliğini inkar ederek uzaklaştırma, örgütlerden soyutlama sonucuna ulaşabilecek evliliklere karşı çıkanları "nazi"lere benzetiyor. Jiyan'ın 16. sayısında yayınlanan bir röportajdan, sanki tüm Kürt aileleri kızlarının Türklerle evlenmesine karşı olduğu sonucunu çıkardım. Ayrıca, bu yazıda örgütlü insanlara da atıfta bulunularak, bir genelleme yapılıyor; örgütlü insanlar suçlanıyor. Yazının bu şekilde yayınlanması, birçok olumsuzluğa yol açar.

Yok olmakla karşı karşıya kalan biz Kürtleriz. Başka halklar üzerinde hakimiyet kurarak, onların köklerini kazıyıp "ırk temizleme prensibini" uygulamak isteyen ırkçı tek bir taraf var. O da Türk rejimi ve onu destekleyen ve ona karşı sessiz kalan tüm insanlardır. Hele önce Kürt örgütlerinde çalışıp, sonra karşı tarafın Kürtlere yaklaşımını hesaplamaz ya da sessizliğe bürünüp olup bitenleri sadece seyredip taraf olmazsa, elbette ki bırakın aydını, insanım diyen herkes (hangi ulus ve kökenden olursa olsun) tavrını koyar, koymalıdır da.

Kaldı ki Kürt örgütleri içinde, ezilen tüm kesimlerin yanında mücadele etme temelinde sorumluluk duyan birçok Türk aile ve onlarca Kürt-Türk eş var.

Bugün Kürdistan'da ve Türkiye'de olup bitenlerden her insan (Kürt, Türk, Alman vb.) etkilenmeli ve kendince sorumluluk üstlenmelidir. Çünkü sessiz kalmak rejimin tarafını desteklemek demektir; boşuna "susmak ölümdür" denmiyor.

Beraber, kardeşçe yaşamak istiyorsak, elbette ki birbirimize karşı hoşgörülü olmalıyız. Ama eşitlik temelinde birbirimizin kimliğine, kişiliğine de saygı duyarak. Ülkede olduğu gibi, biri diğerinin kimliğini reddediyorsa veya en azından kimi şartlar koşuyorsa, diğeri de bunu kabul ediyorsa, milletvekili de olur, dışişleri bakanı da, cumhurbaşkanı da, mutlu da...

DUYURU

KOMJIN-Kürdistanlı Kadınlar Birliği, Almanya'nın Köln şehrinde "SAVAŞ, GÖÇ VE KADIN" konulu bir panel düzenliyor. 28 Eylül 1996 tarihinde Yüksek Halk Okulu'nda (VHS) yapılacak olan bu panel Kürdistan, Türkiye ve Avrupa'nın değişik kentlerinden gelen konuşmacılar katılacaklar. Panel bir kültür programıyla sona erecek. İlgili duyan tüm kadınları panelimize davet ediyoruz.

Jiyan'dan Sunu

Barış, demokrasi ve özgürlük mücadelesi gündemimizdeki yerini koruyor ve bu gidişle daha çok kolayca da benziyor.

Bugüne kadar savaşın durması ve sorunun diyalogla çözümünü isteyen kim olursa olsun bir şekilde susturuldu. Ancak ürkek başlayan bu girişime yeni sesler katılıyor. İnancımız odur ki bu sesler güçlenir, şahinleri yedi kilitli kapıların arkasına kilitler ve daha fazla kan dökülmesi engellenir.

73 yıldır memur statüsünde bulunan Türk hükümetlerinden biri gidiyor diğeri geliyor. Ama TC devleti yerinde duruyor. Bir başka deyişle generaller, kontrgerilla, istihbarat, ırkçı kafalı bürokratlar bir de Evren Paşa ve Ecevit gibi üstü açık faşistler hükümetlerin üstünde her zaman duruyor.

Dün Özal federasyonu tartışalım dedi ve öldü! Tansu, Baskı mask deyip geveledi, daha sonra dili sürçtü dediler. Onlara göre Sakıp Sabancı çizmeyi aştı, Paris'teki Şanz Elise'de bulunan bir mağazadan ona da güzel bir kundura giydirdiler. Şimdi geri vitese takma sırası Ümmet Muhammed'in sözcüsü Erbakan'daydı. Erbakan hükümetinin kuruluşu ile islamcı bazı seslerin girişimde bulunmasında da sonuç aynı oldu. Devlet (!) hem bu girişimcilerin hem de hükümetin kulağını çekmekte gecikmedi. İslamcılar kendi kendilerini tekzip ettiler. Böylece hükümet olmakla TC'de iktidar olunamayacağını Refah lideri ve şurekasi da öğrenmiş oldu.

Her hükümete gelen partinin böyle bir balon haberle "çözebiliriz" heyecanını yaratıp, sonradan "gördünüz işte, generaller bırakmıyor" savunmasının arkasına sığınmasının arkasında da bir sır olmalı! Bilerek mi yalan atılıyor yoksa?

Bütün kurum ve kuruluşları ile Türk halkına ırkçı-faşist politikaları dayatan ve bu koşullandırmada başarılı olan TC'nin, Kürt sorunu-

nun barışçı çözümü diye bir gündem maddesi yoktur. Sorunu yine kan dökmekle halledeceğini söylemektedir. Kendi kamuoyunu da bu politika etrafında şartlandırmıştır. Bu nedenle "aracılarla diyalog" şeklindeki yeni hükümetten cesaret alan tek tük sesler de kesilmiş oldu.

Kürt halkının yanında, artık baskı ve bu kirli savaşı istemeyen Türk kesimleri de çoğalıyor. En büyük kapitalistten, en küçük esnafına kadar uzanan bu örgütsüz ve korkak muhalefeti, Barış ve Demokrasi Cephesi içine almak ya da daha aktifleştirmek maalesef yine biz Kürtlere düşüyor.

Kim ne derse desin, biz Kürtler Ortadoğu'nun kokuşmuş geri devletlerinin cephesinde çatlaklar yarıttık. Eğer barış, demokrasi ve özgürlüklere sahip olmak istiyorlarsa, bu gedikler tüm bölge halklarının kurtuluş yolunun bir kanalı olabilir.

Diğer yandan bizim kendi aramızdaki sorunlar, birlik ve gerçek kardeşlik sorunu da bir yara olarak hala orta yerde... Güney Kürdistan'ın özgür topraklarındaki iki büyük partinin kavgası, o toprakların hala düşmanların at oynattığı bir yer olduğunun göstergesidir. Bir yanda İran diğer yanda Türkiye sözde kendisine muhalefet eden Kürtleri kovalıyor bahanesiyle elini kolunu sallayarak dolaşarak, öldürüyor, yıkıp yakıyor. Acı olanı da oradaki güçlerin buna olanak tanıması. Hiç bir bahane bu konuda Güney Kürdistanlı partileri haklı gösteremez. Bu yanlış yoldan dönmeli, komşu devletler yerine Kürt partileri ve Kürt halkıyla dost olmalıdırlar.

Kürt kadınlarının ülkede yenden bir atılım içinde oldukları bizi gerçekten çok memnun etmektedir. Örgütlenmenin hem biz kadınların özgül sorunlarının çözümünde hem de Kürt halkının gerçek mücadelesinde önemli bir yer tuttuğu açık. Bu konuda öteden beri yaptığımız

yardım, dayanışma ve ortak çalışmaları daha da yükseltelim.

Teknik nedenlerle yayınlamaya başladığımız bu sayımızı gecikmeli de olsa elinize ulaştırmanın sevincini duyuyoruz. Göç adlı yazısıyla yazarımız Belgin, ülkede yaşanan göçün getirdiği sefaletin acısını kendi iliklerinde ve yüreğinde duyarak işlemektedir.

Yazarlarımızdan Gulê, geçtiğimiz Haziran ayında İstanbul'da toplanan BM İnsan Yerleşimleri Konferansı HABITAT II ile ilgili Almanca bir yazı kaleme aldı. Şirin, Almanya'da büyüyüp, ülkeye evliliği nedeniyle geri dönüşünü ve oradaki koşullara ayak uyduramamasının nedenlerini anlatmaktadır.

Yine bu sayımızda sesiyle Kürt halkının gönlünde yer alan tanınmış ses sanatçısı Nurê, KOMKAR gibi yurtdışında Kürt halkının mücadelesini şerefli bir biçimde yıllardır götürülen bir örgütün genel yönetim kurulunda bayan olarak yer alan Çiler ve Filistinli eski gerilla Leyla Halid ile yapılan ve der Spiegel dergisinden çevrilen üç röportajımız yer almaktadır.

Yine dergimizin sürekli köşelerinden biri olan Kuncika Zarokan adlı bölümde de, çocuklara yönelik anadil dersi, şiir ve tekerlemeler ve oyunlar yer almaktadır.

Dergimizin sürekli yazarlarından Dayika Seyran, bir kadın yazarın ağıt kitabını tanıtırken, Rojda ise küçük hikayeleri ile çelişkilerle dolu Türkiye toplumunun yapısını kadınların nasıl yaşadıklarını anlatıyor.

Doğru çerçeve çizmek başlığı altında Senem, Kürt kadın örgütlenmelerinde geline aşamayı ve mücadelenin önemini vurguluyor.

Yeni sayılarda buluşmak üzere...

Redaksiyon

GÖÇ

Belgin

Göç; sürgün, doğup büyüdüğünüz toprakları, merhabalarınızı bıraktığınız dostlarınızı, yüreğinizde büyüttüğünüz umutları, bazen bir şehri-kasabayı-köyü, bazense topeyekün ülkenizi geride bırakmak, özlemi iliklerinize kadar duymaktır yani.

Zaman zaman duyarsınız; sevdalarınızı bıraktığınız o yer yoktur artık ve bir daha hiç olmayacaktır. Tıpkı çocukluğunuz gibi, gömersiniz onu da yüreğinizin derinliklerine. Tarif edilmez bir acı duyarsınız, ama yıkılmazsınız. Umutsuzluksa asla. Zalimden başka ne umabilirsiniz ki! Siz acılara boyun eğmemeyi çoktan öğrenmişsinizdir, onları yaşaya yaşaya...

Belki siz civar köylerden birinden göç edip de, karda-kışta Hakkari'ye sığınmak zorunda bırakılanlardan birisinizdir. Aç-susuz, evsiz-barksız, ayağınızda naylon torbalar, çöp toplayarak yaşamaya çabalayanlardan biri...

Ya da Diyarbakır'ın herhangi bir köyünde bir zamanlar yaşayan ve "devletin şefkatli kollarından" yakasını kurtarıp da, kendini Diyarbakır'a zar-zor atanandan biri...

Veya devletin kolluk güçlerinin bok yedirdiği hani şu Yeşilyurt köylülerinden birisinizdir.

Ya da bir Kürt kadınısınız. Bütün acıları, umutları o kocaman yüreğinde taşıyan, ama direnen, ama inançlı, zulmünü zorbanın yüzüne haykırıcasına dimdik ayakta duran bir Kürt kadını...

Ya da siz ömrünün en güzel yıllarını bir kurşuna vermiş, çocukluğunu bile yaşayamamış çocuklardan birisinizdir.

Belki...

Belki de tüm bu yaşananlara gözlerini kapamış, kendine kurduğu dünyanın dışına taşmayan, vicdanının sesini ise çoktan unutmuş, "bana dokunmayan yılan bin yaşa-

Bu bir kader değil, alın yazısı hiç değil. Öyleyse neden?

sın" diyenlerden birisinizdir.

Sözüm size, "benim de yaşadığım yığınla sorunlar var, ben de baskı görüyorum-eziliyorum, ben de sömürülüyorum" diyen 'sade' vatandaşlar; demokasiyi kendilerine yakın olan taraftan algılayan taraflı demokratlar, sorumluluklarını yerine getirmeyen, dibine kadar karanlığa gömülmüş, sadece adı aydın olan aydınlar. Sözüm size.

Sizler, Diyarbakır nüfusunun son altı yılda yüzde 116 arttığını; çalışabilecek durumdaki nüfusun yüzde 70,94'ünün işsiz olduğunu; çalışanların ise yüzde 57,94'ünün sosyal güvenceden yoksun, gü-nübirlik işler yaptığını; kişi başına ortalama yıllık gelirin 283 dolar olduğunu; burada yerleşik nüfusun yüzde 87,82'sinin yoksulluk sınırının altında yaşadığını; göç eden bu insanların yüzde 72,11'inin köylere bir daha geri dönmek istemediklerini ve bu insanların yüzde 85,76'sının geride kalan mallarıyla hiçbir ilişkilerinin olmadığını; kent kanalizasyon ihtiyacının sadece yüzde 5,83'ünün karşılandığını; kişi başına düşen günlük su miktarının 40 litre olduğunu... Tüm bunları biliyor musunuz?

Üstelik bu veriler sadece Diyarbakır ile sınırlıdır. Kürdistan geneli

düşünüldüğünde durum çok daha korkunç boyutlara ulaşıyor.

Peki Kürdistan'ın bu hale gelmesinde bu kahrolası sessizliğinizin, duyarsızlığınızın hiç mi payı yok?

Adları Kürt olduğu için, kendi topraklarında, kendi kültürleriyle yaşamak istedikleri için, tanklarınızla, kimyasal silahlarınızla, timlerinize, çeviklerinize, askerlerinize, korucularınıza Kürt halkının üstüne giden sizler, bu ülkenin 'efendileri' sözüm sizlere.

İddia ettiğiniz gibi bu topraklarda yaşayan insanlar kardeşlerse, dostlarsa, o zaman;

Neden Cumhuriyet'ten beri, özellikle 1979'dan bu yana Kürdistan olağan olmayan yönetimlerle, sömürge yasalarıyla yönetiliyor?

Neden insanlar, hayvanlar, doğa katlediliyor?

Neden bunca acı, gözyaşı, kan?

Neden bu nefret, düşmanlık?

Neden bu yangın, talan?

Neden tecavüzler, aşağılamalar, tehditler?

Neden bu açlık, sürgün, göç?

Nedeen!

Ses sanatçısı Nurê ile kendisi ve grubu hakkında yapılan röportaj

Berlin'de yaşamakta olan sanatçı Nurê ile Berlin muhabirlerimizden Ayşe'nin yaptığı söyleşiyi beğeneceğinizi umuyoruz.

-Müzik hayatınız ne zaman ve nasıl başladı?

- Her zaman türkü söylüyordum. 1983-84 yıllarında KOM-KAR folklor ve tiyatro grubunda bir uzun hava ile sahneye çıktım. 1986 yılından sonra kardeşim Mustafa ile gecelere çıkmaya başladım. Daha sonra gitar, keman ve Afrika'nın vurgulu çalgılarından yenilik oluşturan bir grup kurdum. Sonra Serpil ile tanıştım. Kendisi sazı ile eşlik etti. Kardeşim caz müzisyenleriyle çalışıyordu. Bu vesileyle Tina ile tanıştım. 1989 yılının başlarında Grup Nurê'yi kurdum. Grupta Serpil saz, Tina saksafon, Veronika elektro gitar çalıyor. İki aylık bir çalışmadan sonra sahneye çıktık ve başarılı ol-

duk. Daha sonra Satyam'ı gruba aldık. Kendisi dombac (İran vurgulu çalgısı) çalıyor.

-Grubunuzun adını neden Nurê koydunuz? Sizin adınız da Nurê?

- Nurê adını kısa olduğu ve anlam olarak kutsal ışığı ifade ettiği için aldık. Benim ismimden esinlenmiş olsak da asıl anlamından dolayı bu adı seçtik. Bu ismi beş yıl kullandıktan sonra, ismin anlamı yaptığımız müziğin içeriğini yansıtmadığı için değiştirdik ve yenilik anlamına gelen "Nûbûn" ismini aldık.

- Bu isim yaptığınız müziğin içeriğini yansıtmıyor mu?

- Evet. Daha önce de belirttiğim gibi Batı enstrümanları kullanıyoruz. Ayrıca müzisyenler de caz eğitimi almışlar. Böylece benim geleneksel söyleme tarzımla onların çalış şekilleri birleşerek bir yenilik oluşturdu.

- Yaptığınız müziği Kürt dinleyicisi nasıl karşılıyor?

- Genellikle Avrupa'da yetişmiş genç insanlar tarafından beğeniliyor. Ayrıca yeniliğe açık olan insanlar da beğeniyorlar. Bana göre Kürtler yaşam biçimlerinden dolayı yeniliğe

açık oldukları için yaptığımız müziği olumlu karşılıyorlar. Ayrıca programımızda hem Batı hem de geleneksel tarzda parçalar sunduğumuz için değişik kesimlere de hitap edebiliyoruz.

- Hepinizin kadın oluşu bir tesadüf mü?

- Bu, tesadüfen oluştu. Fakat tecrübelerimizden dolayı, kadın olmamız bazı rahatlıklar getirdiği için, kadın müzik grubu olarak çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Zaman zaman erkek misafir sanatçılarla da çalışıyoruz.

- Ses eğitimi aldınız mı?

- Evet. Birkaç yıl özel ses eğitimi aldım. İleride kendim de şan dersleri vermeyi düşünüyorum.

- Daha çok hangi tür etkinliklerde konser veriyorsunuz?

- Müzik festivallerinde, politik içerikli gecelerde, çok kültürlü gecelerde, Kürt gecelerinde ve Kürt kültür haftalarında konser veriyoruz.

Satyam

- Müziğinizi Avrupalı dinleyiciler nasıl karşılıyor?

- Şimdiye kadar daha çok Almanya ve İsviçre'de konser verdik. Alman ve İsviçreli dinleyiciler müziğimizi olumlu karşıladılar, çünkü geleneksel parçaları Batı enstrümanlarıyla dinledikleri zaman kendilerine daha yakın buluyorlar. Tanıdıkları enstrümanlarla dinledikleri parçalar kulaklarında kalabiliyor. Kürt parçalarını daha önce gitmediği yerlere ulaştırmak bana mutluluk veriyor.

- İsrail konserinden biraz bahseder misiniz?

- 1987 yılında Almanya'dan

Veronika Vogel

birkaç sanatçı grubuyla İsrail'e davet edilmiştik. Farklı şehirlerde konserlerimiz oldu. Özellikle Yahudi Kürtlerin yoğun yaşadığı şehirlerde konserlerimiz oldu. İsrail'de yaklaşık 60 bin Yahudi Kürtü yaşıyor. Bunlar 1950'lerden sonra Güney Kürdistan'dan gelip oraya yerleşmişler. Bunlar, Kürt müziğine büyük özlemleri olan çok neşeli ve sıcak insanlar.

- Neden özellikle Kürtçe söylemeyi tercih ediyorsunuz?

- En başta, Kürt olduğum için Kürtçe söylüyorum. Gönlümdeki ve duygularımdaki dil Kürtçedir. Bana göre Kürdüm diyen herkes kendi yeteneklerini kullanarak yapılan baskıya tepki göstermelidir.

Tina Wrase

Bu kadar yayılmış ve çeşitli kültürlerle yaşamak durumunda kalmış büyük bir halk olan biz Kürtler, birbirimizi ve yaptığımız çalışmalarımızı sıcak ve destekleyici karşılamalıyız. Çok çeşitlilik güzeldir.

- Yeni çalışmalarınız var mı?

- Bir kaset ve bir disk çıkardık. Onların dağıtımını Almanya ve daha çok İsviçre'de yaptık. İlk kasetimizin Türkiye'de basılması doğrultusunda teklifler aldık. Ayrıca yakında yeni disk çalışmalarımıza başlayacağız.

- Çalışmalarınızda başarılar diler, teşekkür ederiz.

Gabrielle Kostas

Uyum sağlamak kolay değil

Şirin Epözdemir

1973 yılında, Siirt şehrine bağlı Mınar köyünde dünyaya geldim. Ailemin dört çocuğundan üçüncüsü ve tek kız çocuğuyum. Babam 1973 yılında, yani ben doğmadan bir ay evvel Almanya'ya görevli olarak gelmiş ve TC Hannover Konsolosluğu'nda çalışmaya başlamış. Üç yaşına bastıktan sonra babam bizleri de yanına aldırdı. Daha sonra iki yıl daha çalışıp hep birlikte Türkiye'ye dönmemizi planlamıştı. Fakat şu an aradan 19 yıl geçti. Biz geldikten sonra üç ay Hannover'de kaldık, ardından Leer şehrine yerleştik. Realschule'yi bitirip bir yıl da meslek okuluna (Berufsschule) gittim. 18 yaşına girdikten sonra ahabeyimin düğününü yapmak üzere Bitlis'e bağlı Tatvan ilçesine gittik. Daha önceden Almanya'dayken telefonlaştığım amcamın oğlu ile abimin düğününden 12 gün sonra evlenmeye karar verdik. Ailem Almanya'ya geri döndü, ben eşimle Siirt'te kaldım. Daha sonra bir kızımız oldu. 15 ay Siirt'te yaşadık.

İlk aylar oradaki yaşam bana tatil gibi geliyordu. Siirtli kadınlara ayak uydurmak biraz zordu, fakat eşim bana her konuda destek oluyordu. Oradaki kadınların çoğunluğu başlarını örtüyorlardı ve uzun etek veya elbiselerinin altına pijama giyiyorlardı. Görümcemle çarşıya çıktığımızda elbise mağazalarına veya dükkanların içine doğru dürüst bakamıyorduk. "Çünkü bizi görenler yanlış anlayacaklardı!" Bu gibi önyargılar bana çok tuhaf geliyordu. Çünkü Almanya'da çarşıda gezdiğim zaman mağazaların vitrinlerindeki elbiselere ve fiyatlarına bakardım, hiç kimse karışmaz, "yanlış anlamazdı!"

Siirt'te kadınların çoğu çarşıya çıktıkları zaman başlarını örterler, fakat evin içinde başaçık gezerler. İlk iki-üç ay pantolon giydiğim zamanlar oradaki kadınlar beni tam

kadın olarak kabul etmiyorlardı, çocuk yerine koyuyorlardı. Yaşım henüz 18 idi. Fakat evlenir evlenmez hamile kaldım, üç ay sonra artık pantolon giyemiyordum, etek giymeye başladım.

Eşim benden hiçbir şeyi esirgemiyor, oradaki bir erkeğin karısı için yapmadığı şeyleri benim için

Gerçekten Almanya'da büyüyen bir kız için Kürdistan'da yaşamak zordur. Çünkü evlenip Kürdistan'a yerleştiğinde sevdiği birçok şeyden vazgeçmesi gerekiyor. Tabii bu yaşadığı yer ve topluma da bağlı. Çünkü bazı kızlar eskisi gibi serbest kalabiliyorlar. Fakat bazı kızlar da toplumun durumuna göre kapanmak zorunda kalıyor, pantolon giyemiyor, istediği gibi giyinemiyor, rahatça çarşıya çıkıp gezemiyor.

yapıyordu. Örneğin bana sürekli güzel elbiseler alıyor, beni çok gezdiriyordu. Sık sık İskenderun, Batman, Diyarbakır ve benzeri yerlere gezmeye gidiyorduk. Öyle bir durum olmuştu ki, elim bile beni kıskanmaya başlamıştı. Çünkü kendisi hiç Siirt'ten dışarı çıkmamıştı.

Gerçekten de, Almanya'da büyüyen bir kız için Türkiye'de, hele Kürdistan'da yaşamak ve oradaki hayata alışmak zordur. Kürdistan'dayken ailemi çok özlemiştim. Fakat sadece ailemi; oradaki hayatımı hiç özlememişim. Çünkü bir kız olarak Almanya'da yaşamak da zordur. Çünkü insanın kötü arkadaşları olduğu zaman, sonu ister istemez kötü olur. O nedenle de ben Kürdistan'daki hayatı tercih ettim. Almanya'daki arkadaşlarım tercihime şaşırıyorlardı. Çünkü ben Almanya'dayken 25 yaşına kadar evlenmeyi, hele Kürdistan'da yaşayan biriyle evlenmeyi düşünmüyordum. Fikirlerimiz ayrı olur, onun için de anlaşamayız diye düşünmüştüm. Bir gün evlenip Kür-

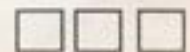
distan'da yaşayabileceğim aklımın ucundan bile geçmiyordu. Fakat şimdi hiç de aynı fikirde değilim. Eğer kızımız birbuçuk aylıkken hastalanmasaydı, şu an belki de halen eşimle birlikte Kürdistan'da yaşıyor olacaktım.

Kızımız birbuçuk aylıkken zehirli ishale yakalandı. Altı aylıkken üç kiloya düştü. Doktor artık kızımız için bir şey yapamayacağını söyledi. O kötü hastalık yüzünden birçok bebek ve küçük çocuk ölmüştü. Eşim ve ben kızımız ölecek diye çok kokmuştuk. Babama telefon edip bize yardım etmesi için ricada bulundum. 1993'ün sonunda kızım ile birlikte Almanya'ya geri döndüm. Eşim de 1994 yılının nisan ayında vize alıp yanımıza geldi.

Gerçekten Almanya'da büyüyen bir kız için Kürdistan'da yaşamak zordur. Çünkü evlenip Kürdistan'a yerleştiğinde sevdiği birçok şeyden vazgeçmesi gerekiyor. Tabii bu yaşadığı yer ve topluma da bağlı. Çünkü bazı kızlar eskisi gibi serbest kalabiliyorlar. Fakat bazı kızlar da toplumun durumuna göre kapanmak zorunda kalıyor, pantolon giyemiyor, istediği gibi giyinemiyor, rahatça çarşıya çıkıp gezemiyor. O nedenle de Almanya'da yaşayan kızlara önerim, evlenip Türkiye ya da Kürdistan'a yerleşmeden önce kendinize şu soruları sorunuz:

- Almanya'daki hayatı orada bulabilir miyim?
- Kalacağım yerdeki topluma ayak uydurabilir miyim?
- Sevdiğim şeylerden vazgeçebilir miyim?

Türkiye ya da Kürdistan'daki topluma uyum sağlayabilmek basit gibi geliyor. Fakat toplumun içinde yaşamak ve onlara ayak uydurmak düşünüldüğü kadar kolay değil.

Rojda'nın kaleminden notlar

Sözlü tarih, yazılı tarih

Köyleri yakıldıktan sonra şehirlere göç eden Kürtlerin sayısı milyonları buluyormuş. Artık Türkiye'de üstü kapalı bir şekilde sözü edilen "Kürt realitesine" ilaveten Türkiye'de yaşayan Kürt halkının sadece şehirlere göç eden nüfusunun milyonlar olduğu da kabul edilmiş gibi. Halbuki milliyetçi devlet ideolojisi nüfus sayımlarında Kürt nüfusunun üç-beş milyonu geçmediğini ispatlamak için çok çabalar harcadı. Bu gayretlere uygun olarak, resmi tarihler de Kürt halkının politik, ekonomik, sosyal mücadelelerine hiç yer vermedi. Tabii ki resmi tarihlerde Kürt kadınlarının en azından Anadolu ekonomisine katkıları ile ilgili bir paragrafı aramak boşuna bir çaba olmaktan ileri gidemez. Ne gariptir ki politik, ekonomik, sosyal yaşamımıza katkılarını övdüğümüz Kürt kadınlara, Kürt erkekleri tarafından yazılmış nadir tarihi araştırmalarda da hak ettikleri yer verilmemektedir. Osmanlı hükümdarı bir tarihte, hazinesine girecek verginin miktarını ve açacağı savaşlarda ordusunun insan gücünü kestirebilmek için olsa gerek, nüfus sayımı yapmaya karar vermiş. Kürt erkeklerinin bu sayım yaptırmasına silahla karşı çıkışı bazı tarihçilerimizce kaydedilmiştir. Buna rağmen Kürt kadınlarının sayıma gelen devlet görevlilerine karşı verdiği mücadeleden nedense hiç söz edilmez. Halbuki, her sayıma geldiklerinde, bizleri vergi almak ve askere kayıtlamaktan başka bir nedenden ile hatırlamayan devletten şikayetçi olan babaannemin kendi babaannesini anlattığını hatırlıyorum. İlk sayım yılında bu büyük nine ve köy kadınları silahları ile karşılaşmışlar Osmanlı sultanının saymanlarını. Emperyalist devletlere hizmet eden Batılı bir gözlemcinin, ya da Batı'nın "üstünlüklerini" Doğu'ya mihlamaya ahdetmiş bir misyonerin dikkatini çekmiş imparatorluğun Kürt eyaletlerini kapsamına alan nüfus sayımı. O yıllarda

basılan bir günlük gazetede yayınlanmış haber. "Kendilerinin sayılmasına kızan Kürt kadınları devlet görevlilerine mani olmaya çalıştılar. Kürt kadınları görevlilere firaketeleri ile saldırdılar." Ananevi olarak uzun saçları ören Kürt kadınları şimdi bile firkete kullanmıyorlar. Oriyentalist bir görüş ile Kürt kadını "egzotik" bulan bu gözlemcinin yazdığı haber, hiç şüphesiz ki babaannemin anlattıklarını yazılı tarih ile birleştirdiği için çok önemli. Sözlü tarihin, Kürt tarihinin önemli bir parçası olduğu-

nu kabul etmeliyiz. Analarımızın ve onların analarının yarattığı tarihi yazmayı kendimize görev edinmeliyiz. Bize anlatılan sözlü tarihi kağıt üstüne dökmek, ataanelarımızın bugünkü mücadelemize olan katkılarını yazmadıkça, Kürt kişiliğini korumamız ve Kürt halkının özgürlük mücadelesini sürdürmemiz olanaksızdır.

Yanımdaki yabancı

Uçakta yanıma genç bir hanım oturdu. Yirmi yaşlarında gözüküyordu. Pırlantalarla dolu koyu renk gözleri ve beyaz teni ile çarpıcı bir güzelliğe sahipti. Hostesin itina ile yanına yerleştirdiği eski görünüşlü bakır maşrapayı başımızın üstün-

deki bölüme kaldırma teklifini kesin ve kibar bir lisan ile reddetti. Türkçesinde, Kurmanci Kürtçesinin kendine has etkisi belirgindi. Bu genç hanım ile aramızda ayrı nesillerin ürünü olmamızdan çok daha başka farklılıklar vardı. Türkiye Cumhuriyeti pasaportu taşımak bu farklılıkları gizlemeye yetmiyordu. Biz, Türkiyeli kadınlar ataerkil devlet düzeninin baskısını farklı şekillerde algıyıorduk. Ekonomik ve sosyal sınıfların ataerkil kurumları, çoğunluğumuz Müslüman olarak doğmuş olsak bile, dini inançlarımızdaki değişiklikler, ananelerimiz, etnik kültürlerimiz farklılaşmış tecrübelerle sahip olduğu-

muzu ifade ediyordu. Hiç şüphesiz, yöresel ayrıntılarımız devlet terörizminin yarattığı umursamazlığın, aşağılamanın, baskının ve vahşetin de izlerini taşıyordu. Ataerkil devlet düzeninin kurumsallaşmış baskısı Türkiyeli kadınların bu düzene beraberce karşı çıkmalarını güçleştiren engeller koymuştu. Müsterekleşebileceğimiz lisan onun öğrenmeye mecbur tutulduğu benim lisanimdi; ben ise onun lisanimı konuşmaktan acizdim. Gene de inanıyorum ki, ikimizi ayıran bu farklılıklarımıza rağmen, bu farklılıkların bilincinde olduğumuz takdirde, ataerkil kurumların sosyal, politik ve ekonomik baskılarına karşı mücadelede müsterekleşebilmemiz mümkündür.

Kaçınılmaz mücadele

Yerimden kalkarken bakır maşrapaya göz kulak olmasını rica ettim yanımda oturan hanımdan. Geri döndüğümde açılmış yemek masasının üstünde işlemeleri olan bir servis kaşığı duruyordu bakır maşrapanın yanında. İlk o konuştu: "Bana bütün hayatım boyunca çetrefli geçmişimizi öğrettiler. Biz Türkler şanlı bir tarihin mirasçılarıydık. Biz Türkler, her birimiz tek tek, aynı geçmişin ürünleri idik. Öğretilen bu tarihi söylediği gibi kabul ettik. Belletilen bir tarihin esiri oldu kişiliğimiz. Tarihsel bir esir kampının içinde özgürlüklerimizi sınırlandıran dikenli tellere çarpmadan yaşamayı öğrendik. O kadar ki bir daha geçmişimiz ile uğraşmaya, bu şanlı geçmişi sorgulamaya cesaret edemedik. Çocukken arkeolog olmak isterdim. Toprağı kazmak, kıymetli hazineler bulmak

isterdim. Şimdi tarihi kazmak, kayıpların içinden kim olduğumu çıkartmak, bu esareten kurtulmak istiyorum. Birkaç yangından sonra babaannemden kalan tek şey bu kaşık. Her baktığımda bana elle tutulmaz bir esir kampında geçirdiğim seneleri hatırlatıyor. Bu kaşık benim kendi tarihimi, kendi kişili-

ğimi öğrenmemi, yazmamı sağlayacak." Benden yaşlı idi. Kendisine yakıştırılmış bir geçmişten şüpheye düşmüştü. İkimiz de değişik şekillerde esiri idik yaşadığımız düzenin. O gerçek kişiliğini bulmak, ben ise kişiliğimi korumak istiyordum. Onun gibi milyonlarca Türk kadın ve benim gibi milyonlarca Kürt kadın yaşıyordu Türkiye'de. Bu bakır maşrapaya her baktığımda, her ellediğimde bana kim olduğumu hatırlatıyordu. San ki çok büyük bir kütüphane ya bir okyanusmuşçasına, içinde ve üstündeki her işlemede Kürt milletinin asırlardır paylaştığı tarihi ve bu tarihle beraber gelişmiş Kürt kişiliğini taşıyordu. Yanımda oturan bu kadın anlamıştı bakır maşrapa ile olan bağlarımı, temsil eden önemini. İkimizin de yüklendiği, benzerlikleri ve tezatlıkları olan, tarihi bir görev vardı. İkimiz de ataerkil baskılar dolayısı ile yazılmamış, yazılmamış olan kendi tarihlerimizi yazmak zorunda idik. Uçuş boyunca baktıklarımız bu iki aile yadigarını okşarken, yaşanan baskılara rağmen Türkiyeli kadınların başına erişmek için ne gibi olanakları olduğunu; sosyal, ekonomik ve politik farklılıklarına rağmen ataerkil düzene karşı olan mücadelelerinde birbirlerine nasıl destek olabileceklerini tartıştık. Elveda demedik ayrılırken; biliyorduk ki kaçınılmazlığına inandığımız mücadelelerimiz tekrar yollarımızı birleştirecekti gelecekte, birbirimize destek olmak için.

KOMKAR GYK Üyesi Çiler Fırtına ile röportaj

Jiyan: Kendini kısaca tanıtır mısın?

Çiler: 1965 Dersim doğumluyum. 1969'da annem ve babam işçi olarak Almanya'ya geldiler ve 1972'de abimi ve beni yanlarına aldirdılar. İlkokulu ve liseyi Almanya'da okudum. Sonra üniversitede Alman ve İngiliz Dili ve Edebiyatı okudum. Üniversiteden mezun olduktan sonra serbest gazeteci olarak çalıştım. Daha sonra politik çalışmaya yöneldim ve Almanya'nın yabancılar, göçmenlik, ve tabii ki Kürt politikası üzerine yoğunlaştım. Şu an BAGIV'de (Göçmen Dernekleri Federal Çalışma Birliği) çalışıyorum ve bu çalışmalarımı orada sürdürüyorum. Yaklaşık beş yıldır evliyim. Eşimin Türk olması birçok Kürt tanıdıklarım tarafından yarı şaka yarı ciddi tepkiyle karşılanıyor. Mayıs ayında çok tatlı bir kızımız dünyaya geldi.

Jiyan: Geçtiğimiz yıl yapılan genel kurulda, 20 yıllık geçmişi bulunan KOMKAR'ın yönetimine seçildin. Kadın olarak hangi zorluklarla karşılaşıyorsun?

Çiler: Bir kadın olarak KOMKAR yönetimine seçilmiş olmak beni bir hayli düşündürdü. Çünkü KOMKAR çevresinde tanıdığım aktif, bilgili, zeki, yetenekli kadınların sayısı az değil. Belli bir döneme kadar hiç bir kadının yönetime girmemesinin somut olarak neden kaynaklandığını bilmiyorum. KOMKAR'daki erkek arkadaşların bunu engellediklerini sanmıyorum. Fakat kendi çalışmalarında da görüyorum ki, örgüt yönetiminde verimli bir iş yapmak için istek ve yetenek yetmiyor. Çalışmalarımız yüksek derecede bağımsızlık gerektiriyor. Erkek arkadaşlarımız her ne kadar evli olsalar da, onların sorumluluğu daha farklı oluyor. Aile içinde klasik görev bölümü yaparak çocuk bakımı ve eğitiminin ev işlerine kadar her şeyi eşlerine bırakıyorlar ve böylelikle kendi çalışmalarını sürdürebiliyorlar. Eşlerine gerçek anlamda destek

olan erkeklerin sayısı az olduğu için evli olan kadınlar bağımsızlıklarını aynı şekilde koruyamıyorlar. Ben bu konuda şanslıyım. Eşim benden klasik kadın görevlerini beklemiyor ve süreç içinde politik çalışmalarımın yoğunlaşmasına olumsuz bakmıyor.

Kadın olduğumdan dolayı şimdiye kadar örgüt içinde zorluklarla karşılaştığımı söyleyemem, çünkü genel olarak zorluklarla karşılaşmadım. Çalışma atmosferimiz olumlu, kararlar herkesin görüşü alınarak ve anlaşarak alınıyor ve arkadaşların bana yönelik farklı tavırları yok.

Yönetimdeki beni önceden tanımayan arkadaşların kongreden sonraki ilk dönemde beni cinsiyetimle, yani bir kadın olarak algıladıklarını davranışlarından farkettim. Daha mesafeli ve resmi davranıyorlardı. Herhalde benim samimiyetten rahatsız olabileceğimi düşünerek. Fakat bu değişti, bana gayet rahat davranıyorlar ve ben onları nasıl algılıyorsam, onlar da beni öyle algılıyorlar: Kişi olarak; kadın veya erkek olarak değil.

Yönetimde tek kadın olduğumdan dolayı özel rahatsızlık duymuyorum. Zaten sessiz veya çekingen bir kişiliğe sahip değilim. Girişken, hakkını savunan ve alan bir kişiyim. Ayrıca çalışma alanımdaki başarımlarım ve çalışkanlığımın bilincinde olduğum için kendime güvenim de yüksek.

Tabii ki 11 kişilik bir GYK'de tek bir kadının bulunması, olmaması gereken bir durum. Bu ancak örgütümüzde kararlı ve ciddi çalışan kadınların gelecek kongrede adaylıklarını koymalarıyla değişebilir. Bir kadının sadece kadın olduğu için seçilmesine karşıyım. O zaman gerçekten herkes onu sadece kadın olarak algılar ve politik olarak o kadına herkes önyargılı davranır. Zaten yöneticileri seçerken cinsiyete değil, yeteneklerinin ve uzmanlık alanlarının birbirini tamamlayıcı olmalarına dikkat

edilmelidir ki örgütü ileriye götürebilecek bir kadro oluşsun.

Jiyan: Kendini tanıtırken eşinin Türk asıllı olduğunu söyledin. Siyasi bir Kürt örgütü içinde aktif bir rol oynuyorsun. Eşin bu durumu nasıl karşıladı?

Çiler: Eşim ülkemizdeki durumu, zulmü, baskıyı, şiddeti ve özellikle Kürtlere yönelik insanlık dışı muameleyi görüyor ve böyle bir tablo karşısında sessiz kalmanın yanlış olduğunu inanıyor. KOMKAR'ın bu duruma yönelik politikasını iyi tanıyor ve doğru buluyor. Bundan dolayı benim çalışmalarına hiçbir zaman karşı çıkmadı; tersine, benim çalışmalarımın yoğunluğu onun özel hayatını kısıtlamasına rağmen, bu durumu son derece anlayışla karşılıyor.

Çalışmalarımın yoğunluğundan dolayı haftanın üç veya dört akşamı evde olmuyorum, hafta sonları toplantılara katılıyorum. Eşim, yalnızca çok fazla yolculuk yaptığımda kendimi biraz frenlememi istiyor. Gecelerimize kanlıyor ve gerekirse görevler üstleniyor.

Örgütümün bir Kürt örgütü olmasının onu rahatsız edebileceği hiç aklımdan geçmedi. Öyle bir kişi olsaydı zaten onunla beraber yaşamayı düşünemezdim. Hayatımı paylaştığım kişi ile bu tür ilkesel konular ve haklar üzerine zaten tartışmam.

Jiyan: Evlenmeden önce eşin "Kürt sorunuyla, aktif veya pasif, tüm ilişkilerini kesersen seninle evlenirim" şartını öne sürseydi, hangi seçimi yapardın?

Çiler: Böyle bir durumla karşılaşmazdım, çünkü bunu bana söyleyebilecek bir kişi ile hiç bir ilişkiye girmezdim. Böyle bir şeyi sezdiğim an o iş biterdi ama Kürt meselesi sözkonusu olduğundan değil. Herkes hayatında bazı temel prensiplere uyarak hareket eder ve buna kimse karşımaz. Herhangi bir hatam varsa, onu ikna edilerek bırakabilirim. Ama kimse bana bir-

şey dayatamaz, beni zorlayamaz.

Jiyan: İki ayrı uyruklu evliler ırkçılığı daha yakından hissederler. Türkiye toplumunda hem yurt içinde hem yurt dışında ne yazık ki son yıllarda gelişen bir ırkçılık gözleniyor. "Türkiye Türklerindir" sloganı tüm medya ve devlet kurumlarının sloganı olmuş durumda. Diğer taraftan yok olmayla karşı karşıya olan ve mücadeleli milliyetçilikle suçlanan bir Kürt halkı var. Senin bu konuda tecrübelerin nasıl?

Çiler: ırkçılık ve milliyetçilik her iki tarafta da var. Tabii ki egemen olanın ırkçılığının verdiği zarar ezileninki ile karşılaştırılmaz. Fakat her biri de Kürtlerin ve Türklerin barış içinde yaşayabileceği bir gelecek için harcadığımız çabayı savaş ve zulme sürüklüyor. Onun için ırkçılığın en ufak, en zararsız görünen biçimine bile karşı çıkmalıyız.

Bana örneğin bir çok Kürt arkadaşım, akrabam ve tanıdığım sadece evlendiğim dönem değil, şimdi bile "Kürt bulamadın mı?" sorusunu soruyorlar, bunu eşimi tanıdıkları ve sevdikleri halde yapıyorlar. Halen bir Kürt kadının bir Kürt erkekle evlenmemesi özellikle erkeklerde sorun yaratıyor. Böyle bir soruyu soranın zihnîyetinin ırk ve aynı temeline dayandığı apaçık. Bunu, bu kişilerin yüzüne vurduğumda utarıyorlar ve gülerken şaka yaptıklarını söylüyorlar. Bence asırlardan bugüne insanlara cehennem yaşatan ırkçılığın komik, şakası yapılacak hiçbir yönü yoktur ve ben bu konuda hiç kimseyi affetmem.

Karışık evlilikten bahsedenler var. Özellikle Almancada bunun çok kötü, Hitler zamanını hatırlatan bir yönü var. Hitler ırkı temiz

tutmak için karışık evlilikleri yasak etmişti. Bu anlamda temiz nedir? Güney Afrika'da apartheid varken, bırakın evliliği, siyahlarla beyazların aynı banklara oturmaları bile yasaktı. ırkçılar ideolojilerini kan üzerine kurmuşlardır. Başka kültürden birisiyle evlenmeyi, kanı kirletme, halka ihanet etme olarak görüyorlar. Hepimiz bu konuda çok dikkatsiz davranıyoruz. Kan kirletmek de neymiş? Yani bir hal-kın kanı temiz öbürünün kirli mi? İhanet neymiş? Bu tür ilkel ve vahşi ideolojileri kırmak bizim -kadın-

Hamile iken ve çocuğumuz olduğunda yine benzer şeylerle karşılaştık. Yarı Kürt yarı Türk olacağımızı ya da övünerek benim ağırlığımı koyacağımı ve kızımı tam bir Kürt kızı olarak yetiştireceğimi söyleyenler var. Bunu iltifat kabul ediyorlar. Kızımızın adını Rojda koyduk. Kürt kimliğinin bilincinde olması ve unutmaması için Kürtçe bir ismi bilinçli olarak seçtik. Kendim Kürtçe bilmediğim için kızım-la Almanca konuşmaya karar verdim, eşim Türkçe konuşacak. Yani en zayıf düşecek olan kimlik Kürt kimliği olacak, onun için hiç olmazsa ismi her zaman onun bu halkın da bir çocuğu olduğunu hatırlatır.

Kızımıza dilediğimiz; içinde büyüyeceği her kültür - hem Kürt, hem Türk, hem Alevi, hem Sünni, hem Hristiyan, hem Alman, hem Avrupa vs. kültürlerini- tanıyarak kendisine özgü insancıl ve sosyal bir kişilik geliştirmesi.

Jiyan: Jiyan okurlarına mesajın?

Çiler: Böyle bir dönemde, savaşın, vahşetin egemen olduğu bir dönemde, barış için mücadele etmek hepimizin görevidir. Kendimiz için, çocuklarımız için, insanlık için. Bütün okuyucuları kendi olanakları çerçevesinde bu mücadeleye katılmaya çağırıyorum. İnsanlar eşittir. Biz Kürtler başkalarından ne iyiyiz, ne üstünüz. Ama kötü de değiliz, düşük de değiliz. Bunu bile-

lim ve kardeşlik için elimizden geleni yapalım. Koşullarımız bunu el vermiyor demeyelim ve imkanlarımızı zorlayalım. Unutmayalım ki, biz burada her ne kadar güvenlik içinde yaşıyorsak da, insanların öldürülüyor, aç-susuz kalıyorlar. Hepimiz sadece Kürt halkı için değil, insanlık adına büyük sorumluluk taşıyoruz. Bunu yerine getirmek insani görevimizdir.

ların- görevimizdir, çünkü biz bu düşüncelerin malzemesi olarak kullanıyoruz. Siz de biliyorsunuz, 'yabancı' bir kız alan erkeğe o kadar kızılmıyor, çünkü o erkektir ve kızı bize getirmiş olur. Kızı biz hemen 'asimile' ederiz, yani kimliğini yok ederiz, bizden olur düşüncesi halen var. Ama bizim kızımız 'yabancıya' giderse, aynı ona yapılır ve biz o kızı kaybetmiş oluruz.

Doğru çerçeve çizmek

Senem

Ailedeki ayrımcılık anaların kız doğurmasıyla başlar. Çünkü kız çocuğu, babanın soyadının devamını çağdan çağa götüren bir cins değildir. Nihayetinde babaevinden çıkıp elin malı olan bir varlık olarak bakılır kadına. Kızlar baba ocağından ayrılmadan önce onlara emzirilen sütün parası bile kızların gelin gittiği aileden istenir. Kız çocuğunun babadan kalma mal-mülke ortak olması söz konusu bile değildir. Bu ve benzeri gelenekler Kürdistan'da toplumsal bir yasa gibidir. Dini yaptırımlar da bunu pekiştirmekte ve her insan bu genelleşmiş kuralın etkisinde kalmaktadır.

Elbette ki Kürdistan toplumunda kadını koruyan belli gelenekler vardır ama, yüzde beş kadın bile bu şansa sahip değildir. İstisnai örnekleri çoğunluğa maletmek yalınsır. O nedenle de çoğunluğun durumunu konuşmamız olmalıdır.

Toplumsal yapı kişilerin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Bu toplumsal yapı içerisinde Kürt kadınının asli görevleri vardır ve bunu yapmakla yükümlendirilmiştir. Eğer toplum Kürt kadınından belli görevleri bekliyorsa, bunu yerine getirmeyenin yeri sarsılır ve hoşgörü orada biter. Örneğin kız ve erkek çocukları için ayrı eğitim ve öğretim metodları konulmuştur. Kız çocuklarını erkek çocuğu gibi yetiştiren çok az anne-baba vardır. Erkek çocuğun mutfağa alıştırılması nasıl yasak görülüyor ve onlara bu konuda bir dokunulmazlık şansı tanınıyorsa, kız çocuğunun da sokaka alıştırılması bir o kadar yasaklanmış ve imkansız bir duruma getirilmiştir.

Kız çocuğu daima uyumlu olmak zorundadır. Erkek çocuk istediğini yapma özgürlüğüne sahiptir. Kısacası, Kürt kadını toplumdaki dini ve geleneksel yapılmaya gö-

re hareket etmek, buna uymak ve kendi aleyhine konulan çifte standartlı bu yaşam şartlarını kendi çocuklarına aktarmakla yükümlüdür. Bunu yapmayan kadınlar için atasözleri ve aşağılayıcı bir takım deyimler söylenmiş ve söylene gelmiştir. Toplumdan dışlandıkları gibi, bu söylenenlerle de iyice aşağılanmaktadır.

Kız çocuğuna ya da kadına toplumda çizilen bu geleneksel çerçevenin değişmesi gerçekten gerekli midir? Bu isteniyor mu? Bunu kimler, ne şekilde yapmalıdırlar ve yapılanlar yeterli midir?

Konuyu bu çerçevede irdeledi-

Tepkili bir biçimde mutfağı ve evdeki rolünü gösterenler ve bunun değişmesini isteyenler "ne gibi çalışmaların yapılması gerektiğini, bu çalışmalar niçin yapılmalı, hangi çalışmayla belli değişimler sağlanmalı ve bu değişimler neler olmalıdır, ne gibi sonuçlar getirmelidir" konularında da giderek netleşiyorlar.

ğimiz zaman, kadının toplumdaki görevleri ve yükümlülüklerinin değişmesini istemeyenler olduğu gibi isteyenlerin de olduğunu görmek mümkün. Bunlar hem kadınlar hem de erkeklerdir. Yani varolan toplumsal yapılmının değişmesini isteyen, kendi durumundan öylece memnun olan kadınlar da vardır. Onlar bu yapılmının değişmesini sadece dini ve geleneksel inançları nedeniyle değil, aynı zamanda kurulu düzen kendilerini korumadığı için ya da kendilerine "kadın olarak sen zavallı bir insan-sın, kendi kendini bile koruyamayacak kadar zayıf bir cinssin" duygusu aşılandığı ve başka çarelerinin olmaması nedeniyle istemezler. Şartlanmışlık onları bağnazlaştır-mıştır.

Rollerin bu kadar belirgin çizildiği bir toplumda kız çocuğu bu çizilen çerçevede yetiştirilir. Böylesi bir eğitimle yetişen, bunu doğru ve tartışılmaz bir görev kabul eden kadının sonradan başkalaşmasını istemek, başka role girmesini istemek mümkündür. Eğer değişmesini kocası ya da aile çevresi istiyor ve kadın buna razı ise. Çünkü küçüklüğünden beri itaat etmeyi baba evinden alan kadın, kocasına itaat etmeyi de öğrenmiştir. Bu yetişme tarzının, yani itaat etmenin tartışılmaz bir yasa gibi görülmesi kocasının dediğini allahın dediği yerine koyması ile yakın bağlantısı vardır.

Bir şeyler değişmelidir diyenler azınlıktaadırlar ve onlar da bir belirsizlik içindeydiler. Ancak kapı aralanmıştır. Neler değişmeli ve bunlar hangi çerçevede olmalıdır? Bu soruların yanıtını her kadından almak mümkün değildir. Tepkili bir biçimde mutfağı ve evdeki rolünü gösterenler ve bunun değişmesini isteyenler "ne gibi çalışmaların yapılması gerektiğini, bu çalışmalar niçin yapılmalı, hangi çalışmayla belli değişimler sağlanmalı ve bu değişimler neler olmalıdır, ne gibi sonuçlar getirmelidir" konularında giderek netleşiyorlar. Belli örgütlerin bünyesinde kendini yetiştiren bu kadınlar, kadınlarla ne şekilde çalışılır bilmiyorlar ve kadınları çocuklarından soyutlayarak politika yapma, erkekler gibi politika yürütme tikanıklığı karşısında kalıyorlardı. Ancak bu alanda da gedik açıldı.

Yıllardır kadının toplumdaki yerinin, ona babaevinde, kocaevinde ve iş yerinde çizilen çifte standartlı yerin değişmesi için mücadele eden örgütler vardır. Bu örgütlerin çalışmaları da ne yazık ki yeterli değildir. Zorlukların aşılması ve daha geniş bir kitleye gidilip, onların katılımının sağlanması hem erkekler hem de kadınların kendileri tarafından yapılamamaktadır. Çünkü çoğu zaman toplumdaki gele-

neksel yapılanma ilercı güçlerin önünü tıkamaktadır. Şartlanmalar ve geleneksel yapılanmanın değişmesini isteyen, değişimler için programlarına kadınlarla ilgili bö-

ve şartların olgunlaştığı dönemlerde kullanılması gereken bu aracın etkisini giderek yitirmesine neden oldular. Kaldı ki hiç bir ülkede silahlı mücadeleye girerek ve silahlı

görüp, Zineleri nasıl yerin dibine batırdığını, onlara saatlerce ne dersleri verdiğini de izledik!...

"Biz şartlanmamışız, geleneksel yapıyı kırıyoruz" diyenler de kadınların ellerine birer silah vererek "kadın kurtulmuştur bizim içimizde" demektedirler. Özellikle babaevindeki baskıdan kurtulmak isteyen genç kızların eline silah verilerek, gel kurtuluşun için savaş denilmektedir. 15 yıldır gerillaya katılan kızın ya da kadının toplumdaki değişimi sağlayamadığı da bilinen bir başka gerçektir.

lümeler koyan parti ve kadın örgütlerinin kendileri de bu yapılanmanın içinde bunalmaktan kendilerini kurtaramamaktadırlar. Çünkü bir toplumun gelenek ve görenekleri yasalardan daha güçlü ve etkilidir. Bu nedenle de doğrunun yerini çoğu zaman şartlanmışlık almakta ve ileriye doğru gidiş engellenmektedir.

"Biz şartlanmamışız, geleneksel yapıyı kırıyoruz" diyenler de kadınların ellerine birer silah vererek "kadın kurtulmuştur bizim içimizde" demektedirler. Özellikle babaevindeki baskıdan kurtulmak isteyen genç kızların eline silah verilerek, gel kurtuluşun için savaş denilmektedir. 15 yıldır gerillaya katılan kızın ya da kadının toplumdaki değişimi sağlayamadığı da bilinen bir başka gerçektir.

Ulusal kurtuluş mücadelelerinde silahın gerektiğinde bir mücadele aracı olarak kullanılması doğaldır. Silahlı mücadeleyi sürekli bir mücadele biçimi olarak görmek ve kullanmak ise yanlıştır. Kürdistan tarihi bunu açıkça gösteriyor. 15-20 yıldır bunu tek mücadele aracı olarak koyanlar, zoru fetişleştirdiler. Zamanlı zamansız ve şartların kullanmaya elverişli olup olmadığı, gerekli olup olmadığı düşünülmeden silah patlatılması, gerektiğinde

mücadele ile kadınlar kendi durumlarını iyileştirmemişlerdir. Tarihte böyle bir örnek yoktur ve olmamıştır. Biz ilk örneği veriyoruz diyenler kendi kendilerini kandırıyorlar.

Ulusal-demokratik hakların mücadelesi için silahlı mücadeleye katılmak ayrı bir konudur ve inanç meselesidir. Onların "kendi kurtuluşunu sağladım" demeleri ise yılanın sarılma özgürlüklerinden kaynaklanır. Kendi kurtuluşunu sağladıklarını iddia edenleri, MED-

Kadınların her şeyden önce insan olarak görülmesi ve toplumdaki her insanın sahip olması gereken temel haklara, erkeklerle eşit haklara sahip olmaları gerekir. Ulus olarak da, diğer uluslarla eşit haklara sahip olmayan bir ülkenin çocukları olarak, yönetilen ve aşağılanan pozisyonundan kurtulabilmek için ulusal-demokratik mücadeleye katılma yanında kadın olarak olanaklar ölçüsünde kendimizi bilinçlendirmemiz gerekir.

Bilinçli olmayan insan her zaman başkalarının mağası olmaya mahkumdur. Bilinçli insan kendisini karşısındakine anlatır, karşısındakinin ne dediğini anlar. Özgür ve bağımsız politikalar belirlemede, doğruları görmede katkılarını sunar. Kendini bilinçlendirme ve çalışmalara katılma kadının her alanda saygınlığını yükseltir.

Kadın örgütleri programlarına kadınların eğitim düzeyini yükseltici, kendini ifade edebilmenin olanaklarını yaratan, sağlıklı ve kişilikli çocuk yetiştirmede yol gösterici çalışma ve etkinlikler almalıdır. Unutmayalım ki, sorumlu, sağduyulu ve sağlıklı bir geleceğin timsali olan çocuklarımızın yetiş-

Bilinçli olmayan insan

her zaman başkalarının mağası olmaya mahkumdur.

Bilinçli insan kendisini karşısındakine anlatır, karşısındakinin ne dediğini anlar.

Özgür ve bağımsız politikalar belirlemede, doğruları görmede katkılarını sunar. Kendini bilinçlendirme ve çalışmalara katılma kadının her alanda saygınlığını yükseltir.

TV'de yapılan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü ile ilgili programda izledik. Sayın A. Öcalan hevalarını "bir şey bildiklerini sanırdım, konuşmasını bile bilmiyorlar" diyerek azarladı. Kendisini MEM olarak

mesinde bilinçli ellere ihtiyaç vardır.

Özgürlük yeni kuşakların sağlıklı politikaların mirası üzerinde yükselmesi ile gerçekleşecektir.

Silah bana onur veriyordu

Der Spiegel: *Bayan Halid, çocuklarınız ünlü bir anneleri olduğunu biliyorlar mı?*

Halid: Bunu önleyemezdim. Büyük oğlum bir gün yuvadan döndüğünde, hırsız olup olmadığını sordu. Öğretmenleri benim uçak kaçırdığımı söylemişler. Uçağı nereye sakladığımı sordu. Oğlum onu, oyuncak uçak sanıyordu.

Bugün çocuklarım 14 ve 11 yaşındalar. Onlara tüm gerçeği anlattım ve onların da herşeyi anladıklarını düşünüyorum.

Der Spiegel: *İki hayranınız daha var yani...*

Halid: Önceleri silahları nereye sakladığımı sorarlardı. Ama konuşmalarımız sonucu zamanla Filistin halkının haklı savaşını anladılar. Ancak yine de yaptığımız eylemlerin tehlikeli olup olmadığını ve gerekli olup olmadığını soruyorlar. Zira Arafat bugün Filistin'i satıyor.

Der Spiegel: *Öyleyse iki devrimci yetişiyor. Çocuklarınızı birer gerilla olarak mı yetiştiriyorsunuz?*

Halid: İkisi de, ülkemiz Filistin'in elimizden alındığını ve yalnızca ulusal kurtuluş savaşı ile başarılı olacağımızı biliyor. Büyüdükleri zaman, bu savaşı nasıl sürdürebceklerine kendileri karar vere-

cekler.

Der Spiegel: *Siz savaşı tamamen bıraktınız mı?*

Halid: Kesinlikle hayır. Lübnan iç savaşı sürecinde uzun yıllar halkımın kurtuluşu için savaştım ve 1974'ten bu yana Filistin toplumunda kadın hakları için mücadele ediyorum. Ancak çocuklarım olduğundan beri tehlikeli eylemlere katılmıyorum.

Der Spiegel: *Herhangi bir siyasi göreviniz var mı?*

Halid: Evet, Filistin Kadınlar Birliği yöneticilerindenim.

Der Spiegel: *Bir zamanlar "Silah bana kişilik kazandırıyor" demiştiniz. Hala böyle düşünüyor musunuz?*

Halid: O zamanlar ülkemiz askeri baskı altına alınmıştı ve bu sorunun yalnız silahla çözülebileceği düşüncesindeydim.

Der Spiegel: *Filistin'de hala terör var ve şimdi daha fazla alevlendi. Hamas teröristlerinin yaptıkları eylemleri onaylıyor musunuz?*

Halid: Bu tür eylemler boşuna yapılmıyor. Oslo anlaşmasından sonra da ülkemiz hala işgal altında, halkımız işgalcilere karşı savaşıyor.

Teröristler bizim korkmamızı istiyorlar, ama biz bu zevki onlara tattırmayacağız. Fakat toplu katliamlar içimizde bir yara gibi iz bıraktı.

Kudüs küçük bir başkent. Orada her hafta birkaç suikast oluyor, insanlar ölüyor. Orada herkesin bir akrabası ve arkadaşları var.

Der Spiegel: *Evet ama uzun savaş yıllarından sonra Filistinliler ile İsrail'in masaya oturması büyük bir başarıydı.*

Halid: İsraililer bizim topraklarımızı vermemek için hala direni-

Leila Chalid

erlangte vor über 25 Jahren Berühmtheit als Covergirl der palästinensischen Revolution: Die attraktive Terroristin mit Kufija und Kalaschnikow wurde weltweit zur romantisch verklärten Symbolfigur der marxistischen „Volksfront zur Befreiung Palästinas“ (PFLP), nachdem sie im August 1969 eine Boeing der US-Gesellschaft TWA in ihre Gewalt gebracht und nach Damaskus entführt hatte. Ein Jahr später wurde Chalid bei dem Versuch, eine Maschine der israelischen Fluglinie El Al zu kapern, in London festgenommen, kurz darauf aber durch eine erneute Geiselnahme freigesetzt. Die ehemalige Lehrerin, geboren 1944 in Haifa, war nach der Staatsgründung Israels mit ihren Eltern in den Libanon geflohen, besuchte dort die Amerikanische Universität von Beirut und schloß sich der PFLP an. Nach ihrer kurzen Karriere als Luftpiratin schrieb Chalid ihre Autobiographie („Mein Volk soll leben“) und bildete Guerrilla-Kämpfer aus. Jetzt plant die mit einem jordanischen Arzt verheiratete Mutter zweier 11 und 14 Jahre alter Söhne die Rückkehr in ihre Heimat.

yorlar. Halkımız Gazze şeridinde ve gettolarda yaşıyor. İsraililer istedikleri zaman bizi çembere alabiliyorlar, şimdi olduğu gibi. Arafat bile istediği gibi hareket edemiyor. Geçtiğimiz günlerde Başbakan kurtarılmış kent Vablus'a gidecekti, ama İsraililer izin vermedi. Bu ne tür barış görüşmeleri ve nasıl özgürlük?!

Der Spiegel: Bunun için mi Hamas intihar komandolarını sivil halkın üzerine gönderiyor?

Halid: Ben savaş ortamında bunları legal buluyorum.

Der Spiegel: Ağustos 1969'da tüm dünyanın nefesini kestiniz. Roma'dan Tel Aviv'e gidecek olan uçağı kaçırıp, sonra da havaya uçurdunuz. Bu tür terör olaylarını onaylıyor musunuz?

Halid: Bunu halkım için yaptım. Bu olaydan sonra tüm dünya, "Bu insanlar kim, neden böyle bir şey yapıyorlar?" diye sordu. "Filistinliler fakir bir halk, onun un, şeker ve insani yardıma ihtiyacı var" yerine, "Bu halkın haklı bir savaşı var" diye düşündü.

Der Spiegel: Yaptıklarınızdan hiç pişmanlık duyduunuz mu?

Halid: Aksine, onur duyuyorum. Çünkü halkım için yaptım.

Der Spiegel: Kaç uçak kaçırdınız?

Halid: İki tane. 1969'da Washington'dan Roma aktarmalı olarak Tel Aviv'e gidecek olan TWA uçağını Suriye'ye kaçırdık. 1970'te de Amsterdam'dan New York'a giden EL-AL uçağını kaçırdık.

Der Spiegel: O dönem İsrail polisi tarafından yakalanıp İngiliz polisine teslim edildiniz.

Halid: Evet. Dostum Patrick Arguello uçağa vurulmuştu. Polisler onu yerde yaralı yatarak öldürdüler. Ben de 28 gün sonra serbest bırakıldım.

Der Spiegel: Daha doğrusu rehinelere değiştirildiniz.

Halid: Evet. TWA uçağını ka-

çırmamızın sebebi de, o dönemde İsrail'in Amerika elçiliğini yapan İzak Rabin'in uçağa bulunmasıydı. Ancak Rabin son anda planımı değiştirmişti.

Der Spiegel: Rabin öldüğünde neler düşündünüz?

Halid: O an, Rabin'i Filistin halkını yok etmek için elinden gelen her şeyi yapan insan olarak gördüm, içim nefretle doluydu.

Der Spiegel: Rabin yaşlandıktan sonra fikrini değiştirmiş olamaz mı?

Halid: Hayır, sa-

Bunu halkım için yaptım. Bu olaydan sonra tüm dünya, "Bu insanlar kim, neden böyle bir şey yapıyorlar?" diye sordu. "Filistinliler fakir bir halk, onun un, şeker ve insani yardıma ihtiyacı var" yerine, "Bu halkın haklı bir savaşı var" diye düşündü.

dece taktiğini değiştirdi, stratejisini değil.

Der Spiegel: Hala Interpol tarafından aranıyor musunuz?

Halid: Bilmiyorum. Ama bazı ülkeler vize vermiyor. Örneğin Kanada, İsviçre ve Almanya.

Der Spiegel: O dönemler güzel yüzünüzle dünyanın dikkatini çektiniz. Söylentilere göre yüzünüz ameliyatla değiştirilmiş.

Halid: Evet, tüm dünyada tanınıyordum, bu gerektiydi.

Der Spiegel: Bir gün ülkenize döneceğinize inanıyor musunuz?

Halid: Bu inancımı hiçbir zaman kaybetmedim.

Der Spiegel: Bayan Halid, teşekkür ederiz.

11/1996 tarihli der Spiegel dergisinde yayınlanan bu röportaj, Servet Loçin tarafından kısaltılarak Türkçeleştirildi.

JİYAN

OKU, OKUT

ABONE OL,

ABONE BUL

UNO-Umweltsiedlungskonferenz

Gulê

Habitat II in Istanbul war die Nachfolgekonzferenz des ersten UNO-Gipfels über Wohnen und Verstädterung in Vancouver, Kanada.

Vom 3. bis zum 14. Juni nahmen mehr als 20.000 TeilnehmerInnen und BeobachterInnen aus 184 Ländern an der Konferenz in Istanbul teil. Die Politiker, Bürgermeister, Wissenschaftler, Vertreter der Bauwirtschaft und Mitglieder regierungsunabhängiger Organisationen (NGO) wollten in der Türkei über Lösungen der zunehmenden Verstädterung und Übervölkerung diskutieren. Dabei ging es um das Recht auf angemessenes Wohnen, um Trinkwasser-

Und die türkische Regierung ließ sich die Gelegenheit nicht entgehen, Journalisten und Konferenzteilnehmern eine blühende, saubere, umweltfreundliche Türkei zu präsentieren. Diverse Schönheitskorrekturen wurden im Vorfeld unternommen:

Manate vor dem Konferenzbeginn war Istanbul von einer Staubwolke überzogen: die alten Granitsteine wurden abgerissen, die Straßen wurden mit Beton begossen. Polizisten vertrieben bei Razzien Straßenkinder, Bettler, Straßenhändler (oftmals Vertriebene aus Kurdistan) aus dem Zentrum. "Säubertrupps" machten Jagd auf streunende Katzen und Hunde.

Foto: Michael Enger

einzelne Häuser: Es war 100 Jahre alt.

Kuşunlu, Frühjahr

knappheit, Luftverschmutzung, Landflucht und Verstädterung.

Schon im Vorfeld sorgte Habitat II für Ärger und Konflikte zwischen dem türkischen Staat und kritischen Gruppen.

Es ist schwer zu verstehen, daß ausgerechnet die Türkei, ein Land, wo kurdische Dörfer seit Jahren abgebrannt und entvölkert werden, der Gastgeber der zweiten UN-Konferenz über menschliche Siedlungen war.

Angesichts der ca. vier Millionen vertriebenen Kurden hätte diese wichtige Konferenz keineswegs in der Türkei stattfinden dürfen.

Wegen angekündigter Repressionen gegen die NGOs, die die Kurden-Politik der Regierung kritisierten, hatte sich ein alternatives Habitatforum gebildet, das über die Verletzung des Rechtes auf Wohnen und über den Krieg in Kurdistan informieren sollte. Denn gerade die Türkei verstößt seit Jahrzehnten gegen die Ziel-

setzung von Habitat II.

Das Explodieren von Städten wie Istanbul, Diyarbakir oder Adana ist auf gezielte, staatliche Vertreibungen zurückzuführen. Mit der Zerstörung von über 3000 Dörfern und Ortschaften, Vertreibung von rund vier Millionen Menschen bezweckt die türkische Regierung, die demographische Struktur, die politische, kulturelle, und ethnische Identität des kurdischen Volkes zu verändern bzw. zu zerstören. Die Folge: Verstärkung der Republik und Verelendung der Städte.

Vertreibung und Zerstörung

Die Vertreibungen aus den kurdischen Dörfern laufen in der Regel nach dem gleichen Schema ab: Die Dorfbewohner werden aufgefordert, innerhalb einer gesetzten Frist ihre Dörfer zu verlassen. Manchmal werden die Menschen auch ohne Vorankündigung von den Sicherheitskräften zum Verlassen ihrer Häuser gezwungen. Ihnen werden keine alternativen Orte oder Unterkünfte zugewiesen. Nach Erkenntnissen des "Internationalen Vereins für Menschenrechte in Kurdistan" werden Dörfer im Zuge militärischer Operationen zerstört. Dabei soll nicht nur Rückhalt für die Guerillas vernichtet, sondern auch Kontrolle ausgeübt werden. Die Dorfbewohner werden durch Folter und erniedrigende Behandlung während der militärischen Operationen so stark genötigt und eingeschüchtert, daß ihnen keine andere Wahl bleibt, als ihren Heimatort zu verlassen.

Am 5.10.94 wurden die Dörfer Isikveren, Cat und Buzlutepe von Sicherheitskräften niedergebrannt. Den Müttern wurde nicht einmal erlaubt, die Kleider und Windeln ihrer Kinder mitzunehmen.

Dabei werden Menschen Opfer von Gewalt, aber auch Tiere werden getötet, Häuser zerstört und die Ernte vernichtet. Zuerst finden die

Menschen nur eine Bleibe bei Verwandten oder sie hausen im Freien. In der letzten Zeit hat die Zahl der Einwohner der kurdischen Städte und der westlichen Metropolen dramatisch zugenommen. Durch Vertreibung verlieren die Kurden ihre ökonomische, soziale und kulturelle Lebensgrundlage. Eindrücklichstes Beispiel ist dafür Diyarbakir. In den Jahren zwischen 1985 und 1990 wuchs die Bevölkerung dieser kurdischen Großstadt um insgesamt 24,4 Prozent. Zwischen 1990 und 1995 betrug der Zuwachs bereits 117,8 Prozent. Dabei sind 39,8 Prozent der Bevölkerung Flüchtlinge. Die Infrastruktur der Provinzmetropole ist diesem rasanten Bevölkerungsanstieg in keiner Weise gewachsen.

Ziel der kurdischen Organisationen und anderer Vereine ist, über die wirklichen Zustände in der Türkei zu informieren. Sie fordern die türkische Regierung auf, unverzüglich die Politik der Vertreibung und Zerstörung der kurdischen Dörfer zu beenden, die Opfer angemessen zu entschädigen und ihre Rückkehr in die Heimat zu ermöglichen.

Ebenso wie die vertriebenen Kurden müssen nach UN-Schätzungen weitere 1,4 Milliarden Menschen in anderen Teilen der Welt auf eine angemessene Unterkunft mit Strom und Wasser sowie Zugang zu Schulen und Gesundheitsversorgung verzichten:

"Habitat II" hat einen Aktionsplan und eine "Deklaration on Istanbul" verabschiedet. Die wichtigsten Ziele des Aktionsplans sind: Angemessene Wohnbedingungen, die als Grundvoraus-

setzung für eine menschliche Existenz zu gelten haben.

Wenn die Staaten der Welt, die armen und die reichen, die Demokratien und Diktaturen, einen so allgemeingültigen und für jeden Staat annehmbaren Text verfassen, dann muß sich auch Ankara verpflichten, diese Erklärung anzuerkennen. Doch es bedarf des Engagements einzelner, diese Absichtserklärung mit Leben zu füllen - auch für die Lebensbedingungen der Kurden.

Ji nav edebiyata me

Kamuran Bedirxan

Jiyina te ne xewnek e, tu belengaztir an dewlemendurê mirovan ji bibi; bizane ku di destên te da ji jiyina te hêjatur û bilindtir tu tişt nîne!

Tu xwediyê jiyina xwe yî. Rojek dê bê û ji xwe bipirsi: "Gelo ez di jiyana xwe da ji bona çi tiştî xebitîme û min çi pêk ani?"

Beriya ku dema vê pirsê tê bersiva wê bêxe destê xwe, bixebite weke camêr dixebitin, ne bi tenê ji bona nefsa xwe lê belê ji bona welatê xwe, ji bona welatîyên xwe, ji bona jin û mîr û zaroyên Kurdistanê!

Ji kîrîn û axaftinên te bîla ronahiyek hilavêje! Xwe bîlezine û bixebite!

Heke tişteki mezin ji te der e, ji qenebe hîni xwendin û nivisandina zmanê xwe yê şîrîn bibe û ku tu rind hîni xwendin û nivisandinê bû, xelê mala xwe, mam û pîsmamên xwe, heval û ciranên xwe fêri xwendin û nivisandinê bike.

Xebata miroveki mina ava kaniyekê ye. Xebatên mirovan digêhin hev, wek avên kaniyan û ji kombûna wan şet û robaran çêdibin.

Rojhelatê serbestiyê roniya xwe dê bavêje ser vî avê. Ezman bê stêr na be lê çavêkî divê lê bigere. Guh nine ku nabihise lê mirov divê ji bihistinê hez bike, ji bihistina tiştine rast û carina ji tehl.

Bixebite, bizane ku şev zû bi ser me da tê, şev di pey me da ye, zûka dora me dê bigire. Ji xebatê tiştine çeleng, bikêrhati, bîservahati hiltên!

Hêvi rojhelatê xebatê ye.

Rastiya mezintir, di vî dinyayê

Strana Xebatê

da ev e: "Xebata xwe bizane û wê pêk bine!" Bixebite, tu ê heval û destbrayên peyda biki, ew destê te bigirîn û ji dil bibin arikarên te. Li dora xwe menêre û ji xwe ra mebeje hevalê min, pîsmamê min naxebite, çira ez vi bari halgîrîm?

Bixebite, bizane ku şev zû bi ser me da tê, şev di pey me da ye, zûka dora me dê bigire. Ji xebatê tiştine çeleng, bikêrhati, bîservahati hiltên!

Roniya çavan bi qîmet e, giran bîha ye, wê erzan meke, bi vî ronahiyê xebata xwe ronak û germ bike! Di dilê te da, divê hêlinên rastiyên xurt cih bigirîn! Dilê xwe deyne ser sîdanê xebatê, hesin li ser êgir û li ser sîdanê xebatê, dibe pola.

Kurdistan hewcedari dilên xurt, dilên polayî ne. Gava rasti li ber te

Hêvi zevi ye, xebat tov û çandîniyên wê ne. Heqê te bi qasî xebata te ye, jê ne pirtir û ne ji kêmtir e. Bî dîlxweşî bixebite, di dema xebatê da, wek roja havînê ronak û germ be. Yê ku bi dîlxweşî dixebite, xwediyê xebata xwe ye, lê yê ku bi dîlsari dixebite xulamê wê ye. Camêr ji serbestiyê hez dîkin û xwe ji xulamtiyê dûr dîxin.

dîbiriqe çavên xwe tu car girêmede, çarisk û brûskên rastiyê weke mirariyan dê bikevî ser xebata te. Bi çavên geş lê binêre û bibêje: "Xebata, rastiya delal, dem hebûn ku hûn li min giran dihatin, lê ez

nîha hevalbendê we me, tu heval bi qasî we ne şîrîn e."

Keti bi xebatê radibe, heke, kareki da zora te hate bîrîn, dîlsikestî mebe, tenê bi xebatê tu dikari tola xwe hilîni. Xurtiya te di bawerîya te da ye, di dil û destên te da ne. Hêvi zevi ye, xebat tov û çandîniyên wê ne. Heqê te bi qasî xebata te ye, jê ne pirtir û ne ji kêmtir e. Bî dîlxweşî bixebite, di dema xebatê da, wek roja havînê ronak û germ be. Yê ku bi dîlxweşî dixebite, xwediyê xebata xwe ye, lê yê ku bi dîlsari dixebite xulamê wê ye. Camêr ji serbestiyê hez dîkin û xwe ji xulamtiyê dûr dîxin.

Herweki, di rojhelatê da, tirêjên rojê zora şevê dîbîrîn û dora dinyayê hêdi hêdi ronak û geş, çeleng û rondar dîkîrîn, wisa ji roniya xebatê te zora tariyê dê bistine, dora te ronak bibe û bi vî ronahiyê, rê û şehreyên pêşketinê dê vebin.

Xebata xwe bizane û wê pêk bine. Xebata pêşîn, ji bona me hemîyan hînbûn e, fêrbûn e!

Hînbûn û fêrbûna çi?

Hînbûn û fêrbûna xwendin û nivisandinê zmanê me, zmanê me yê delal û şîrîn: Zmanê Kurdî!

Brano, xwişkîno, mam û pîsmamîno, xortîno, zaroyîno!

Heke em payedariya Kurd û Kurdistanê dixwazin, heke em ji azadî û serbestiyê hez dîkin, hema destên xwe bavêjin kitêbên Kurdî û dest bi xwendin û nivisandinê Kurdî bikin.

Yên ku çûne heta heyvê, di destpêkê da hîni xwendin û nivisandinê zmanê xwe bûne. Destpêka zanîne bi elfabê destpê dîke.

Xortê min ji yek ji wan

Dayika Seyran

Tevayî ser navê "yekiti, xweyiti"
wan jar li damarên me kirin zerk!
Serda ji neburrin qet,
rêtin xwîna me bavewlad,
jinên me, zarûkên me, pîr mîran!
ew ku li serê me kire teq

Ji bo ez ji berdilê xwe bidim,
xwe nexum binê tohmet,
XORTÊ MIN JI YEK JI WAN
di nav me da nine ferq!..

Bilge Acar ji huner û hunermendiyê hezdike, wêneyên xweşik çêdike. Nuha ew êş û keserên dilê xwe li ser kaxîzên gewr da dinjine û tîne ser zîman. Bi gotinek din ew gor zanebûn û taqeta xwe piştî dîde kar û barê Kurdistanê. Çi bi nivîsar çi bi wêne û karên din. Ew carek di şan da ku dayikên Kurdan himber hemû asteng û bobeletan tu caran ji meydana şêran dermavevine der.

Dunya çiroka me bihist
ew ji xeynî te bi tenê
bê çûndina dibistan
navê bûka xwe dipirsi,
Kurdistan e rebenê!
Kurdistan e, Kurdistan!...

Rast dibêji Bilge Xanım, xwişkê mîna delal. Bûka me ya ser bi xêlî ber bi mala xwe rê ketiye, hindik maye bihijî menzîla xwe.

Kul û derd, kêf û eşq, xeribî û biranînên xweşik û tal me Kurdan kirîye şair. Bi rasti ji bobelatên ku tîne ser me, me Kurdan ber bi helbest û staran dibe. Çi yê kevn çi yê ku ji ber xwe nû derxistin her devê me diçe û tî. Ji dilê me da xwîn diherike, an ji piyê me di ci da nasekine.

Hûnê bêjin çima helbest an ji stran? Ji ber ku ewana bi hêsanî tîne ezber kirinê. Zûtirkê di nav gel da belav dibin. Wexta em guh didine zargotina Kurdan, bûyerên bûyi, tiştên qewimî her tim bi uslûbeke hêsan û baş tî berçavên me, bi peyvek din her kes dikare bi rehetî têbîghîje û bi wan helbest û stranan va bigri, bikene an ji bireqise. Ji aliyê din neyarên me nahêlin ku em di warên edebî yê dinan da bi nivîsari pêşva bigin. Helbet sedemên din ji hene. Bes yê bîngihin gor min sedemên jorin in.

Eger hûn ji dayika xorteki wek Azad Çinar Acar bin, hûnê ji wek Bilge Acar li ser lawikê xwe yê jirha-

ti, çeleng û zana dil bi kul û kovan bibin, hûnê ji bo biranîna wi helbestan binvisin, hûnê ji di rîya wi da bimeşin û gor taqeta xwe dewsa wi tişî bikin. Bilge Xanım ne tenê bo lawikê xwe her usa bona kurên Kurdan ji nivîsiye angî ew ne tenê keserên xwe yê taybetî rîjandiye ser kaxîz û defteran. Bilge Xanım hêsrên çavên xwe bona egidên Kurdan yê din ji rîjandiye her usa seba doz û dewa Kurd û Kurdistanê ji pênûsên xwe daye xebatê.

Binêre!
dinya di şa li dora xwe diçe tî,
dibhûre dewran bi dewir, dewir,
Diwarên Kurdistanê te bilind dibe..
Te ji... danîbû serê..
ez reben im lawo,
pişrûk û kevir...

Ya rasti bêjin Kurd hinê mirinê nebûne. Dîmirin, tîne kuştinê bes di şa ji li ber êş û derdê mirinê pîr berxwenadin. Heke ew mirin bê wext be, heke ew mirin di xeribiyê da be seba wana lap nayê kişandinê. Helbestvan ewi rewşê uha tîne ser zîman:

Ne ew xweliya axa te
ne xwe hewş, eywana te
ne gundê nûştmana te,
Tu xerib... mezel xerib!...

Bilge Xanım di dawîya pirtûka xwe da li dinyayê çû bûye, çî qewimiye ji lawikê xwe ra qala wana dike, wi di bin axa sar da agahdar dike. Her usa di derheqê wan tiştan da ji bir û baweriya xwe eşkere dike.

Ji Kurdistanê Iranê
Doxor Şerefkendi û xwe sê heval
li Berlinê hatin qetilkirin,
Ew ji wekî Qasimlo Evdurrehman,
ji alî hukûmeta Iran!
Iro ew ji cîranê te li **PARLAŞEZÊ (1)**
gerek hûn agahdarên hev bin,
zanibin **HÛN** ne ji hev dâr in!..

Belê Azad ji di kêleka wan egid û siyasîmedarên Kurdan da li nav erdeki xerib nuha radizê. Lê tu şik tune ye ku ew diwarên ku tî jenîn rojek berê wê biqede û ewana ji wenne nav hewşa xwe tev zindîyan reqşê bikin. Gel dost û yaran azadiya Kurdistanê pîroz bikin.

1. Parlaşez: Goristana bi nav û deng ya bajarê Parisê ye ku gelek kesên navdar yê biyanî û Fransîz li wira tîne binax kirinê.

KUNCEJKA ZAROKAN

Amadekar:
Senem Çamlıbel

Zarlistinok

Ceh e Ceh e, Genim

Zarok kom dıbin, peşk davêjin. Jı wana grubek serdıkeve. Jı wê grubê yek kemberek pišta kaxûşa xwe hıldide destê xwe. Destpêdike, an heywanek an ji tıştek dın bı wi kembera destê xwe va terif û nişan dıke:

"Serko serko evqas e, (Serê heyvan û tıştan terif dıke)

laşko laşko evqas e,
poçko poçko evqas e,
per basko evqas e,
dındıko dındıko evqas e,
bêje ev çı ye?"

Jı gruba dın bersiv tê, heke bızanibe, zani ye û dora pırskırnê dıgrın. Heke nızanibe ew kes bı kaxûşa destê xwe va lı ser hevalên grubên dın dıçe. Ewana ji aliyek ji ber dırevın ku kaxûş lê nekeve, aliyek dın ji bersivek maqûl dıgerın û bı dengêk bılind bersivê dıdın. Sê caran heqê wana heye. Heke bersiva pırsê dı sê cara da dernexın, dora pırsa duwemin tê û listin her usa berde-wam dıke.

Zarkılam

Destmala te gul guli,
lı ser destê min fitili,
heyrana te wi dılı.

Destmala te belek e,
Ser malê min bû xeleş e,
Dinya çerx û felek e.

Destmala te hêşin e,
min kışand bin bı bin e,
min vekır, tıştek nine.

ZARÇİROK

HIRÇ û MAR

Çawa bû, ku wextekê
hırç û mar bûne heval
bûne heval û pızmam.

- Yek me razê,
yê dın mıqat be,
em hev hezkın,
em hev xaykın,
bı hevalti emr derbazkın.

Awa gotın û sond xwarın,
sozê rasti dane hev,
qırar kırn, yeki yeki ra.
Awa wadek derbaz bû,
herdu heval dalê şa,
rûdımıştın, radıbûn,
dikeun xewê.

Dor bı dor, bı sıre,
şûlkandına mar xaromar,
hırçê xaş nayê tucar,
rokê ji ber kendal,
hırçê paldabû ber tavê
û nişkêva maro xaromar
qey te dıgo dıçe dızıyê.
Tırs û xofê hırç hılde,
ci da rabû ser piya.

- Evê xar-mar dışûlke
bıra mak be yan heval
na, naxwazım, jê heznakım.
Wa kır qûjin, lepê gıran
bılındkır, da serê mar
bı lepê dın cınyazê mar
guvaşt û qayım rast kır,
bın tarê da çek dıkışiya,
cınyazê mar gırt avitê,
û avê da lê nihêri,
mına şıvekê rast dıçe,
bın sımêl da hırç vepesiri
Go:
- Heval gerekê rast be!
Aha,
de şımşat û rast here niha.

ZARHELBEST**Cemalê Ûsib, ji pirtûka BAHAR****MOZA HINGIV**

Moza Hingiv,
moza hingiv
bes e biki
tu givê giv.
Sibê zû da
heta dereng
dixebiti,
çapik, çeleng
diçerçiri.

Emegê te
seva kê ye
û kara te
têda çi ye?
- Ez nexebitum
seva karê,
keremke ser
hingiv, çarê!

Dersên Zimanê Kurdi**Amadekar:
Senem Camlibel****TRAFIQ**

Heke em tîn li ber rêyekê,
divê em lampên trafîqê binhêrin.
Heke lambe SOR e, divê em bisekinin.
Kingê ZER vêket, divê em hazır bibin,
saniyekî nakşine,
pey wi lamba KESK vêdikeve.
Dema lamba kesk vêket em dîkarin,
derbasi aliyê din bibin.

Trafîq: Ûsul û qaydên çûyin hatina otomobil, duçerxe û peyan yên li derva û ser rê ne.

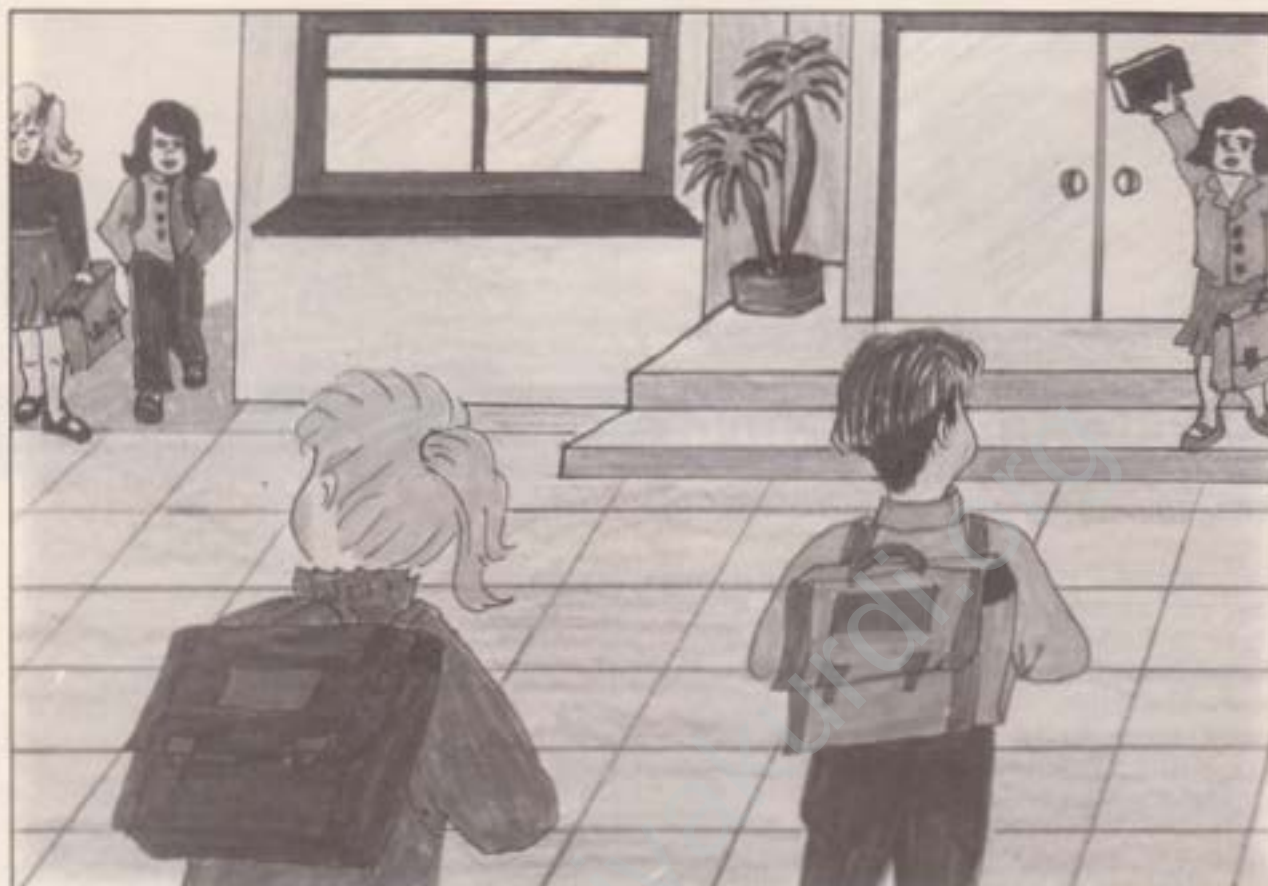
Pîrs:

- 1) Heke kêleka rêyan îşareta trafîqê tunne be, tu yi çawa derbasi aliyê dinê bibi?
- 2) Ma tenê ser erdê rê heye?

Îşaretên trafîqê binhêrin û mena wana bibêjin.

PLANÊN DERSÊN ME

Lı jêrê plana dersa Hêvi heye. Plana dersa Hêvi binêre. Ya te ji mina ya Hêviyê ye? Dî herdu planan da kîjan ders henin? Dî nav hefteyek da çend ders henin? Cudatîyên herdu planan derxînin?

STUNDENPLAN gültig ab 17.4.96

Std.	Montag	Dienstag	Mittwoch	Donnerstag	Freitag
1.	Sport	Ku / Tex	Rel. / Fö	Ku / Fö	—
2.	Rel. / Fö	Ku / Tex	x	x	Sport
3.	x	x	x	x	x
4.	x	x	x	Rel. / Fö	x
5.	x	Fö	Fö	x	x
6.	HA-Hilfe	HA-Hilfe	HA-Hilfe	Sport	Ganztag
7.	"	"	"	HA-Hilfe	"

AG: AG - Da bis 15.22

1. Std.: 8.00 - 8.45 Uhr
 2. Std.: 8.45 - 9.30 Uhr
 3. Std.: 10.00 - 10.45 Uhr
 4. Std.: 10.50 - 11.35 Uhr
 5. Std.: 11.45 - 12.30 Uhr
 6. Std.: 12.35 - 13.20 Uhr
 7. Std.: 13.20 - 14.00 Uhr

Ev planê kê hazîrkîriye, ji dersdarên xwe bîrsîn.

EM DİSA DEST Bİ DİBİSTANÊ DİKIN

Disa dibistan vedibin. Em dest bî dibistanê dîkîn. Ezê disa dersdar û hevalên xwe bîbinim. Jî ber vê yekê jî ez pîr dîlxweş im.

Ez û dayika xwe em bî hevra çûne bazarê. Bona xwe min her tişt kirî. Her hewcedariyên min temam û di çanta min da ne.

Ez peya dîçime dibistanê. Kingê zengilê dibistanê wê lêxe, emê herine sinifên xwe. Wê dersdarê me bê. Bî rûyek ken û bî dengê dîlovan va, me hemûyan ra "roj baş" wê bêje. Paşê dersa me wê destpê bike.

Pîrs:

- 1) Bo çi zarok pîr dîlxweş bûye?
- 2) Dersdar ku tê sinifê çawa sîlav dîde şagirtan?
- 3) Hûn ku hevalên xwe dibînin çawa sîlav dîdine wana?

Hinbûn: Bo çi mirov sîlav dîdine hevdu? Bîpîrsin û hin bîbin.

HÊVÎ

*Lı wir, lı gundan, lı çıyan, bın berfê da
Bı hêrs be, bê hevi mebe, serbılind be
Bı dıl û can bêje stranên azadiyê
Roj wê bê û erd bı gulan bixemile*

*Lı wir, lı çol û bajaran, lı Kurdistanê
Ger birçi û bê derman bi ji serbılind be
Ev e hêza xebatkaran, riya şoreşê
Yek be û bimeş, rızgari bı yekiti dibe*

JİYAN

Xwedi-Herausgeber: KOMJIN-Yekitiya Jinên Kurdistan/Verband der Frauen aus Kurdistan
Navnîşan-Adresse : c/o HEVALTI, Robertstr. 5-7, 51103 Köln; Tel und Fax: 0231/833337
Konto Nr. : Deutsche Bank 24 27 136 BLZ: 370 700 60
Şertên Abonetiye : Sali 15 DM